

UDLÅNSREDEGØRELSE

Redegørelse om udviklingen i kreditmulighederne i Danmark, 1. halvår 2014

DECEMBER 2014

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indholdsfortegnelse	3
1. Sammenfatning	4
2. Udviklingen i kreditinstitutternes samlede udlån.....	5
3. Udviklingen i erhvervsudlån	10
4. Virksomhedernes adgang til kredit	14
5. Renter på erhvervslån	20
6. Udvikling i udlån til husholdninger	23
7. Virksomhedernes brug af alternativ finansiering.....	27

1. SAMMENFATNING

Kreditsituationen i Danmark er nogenlunde uændret over det seneste år. Det samlede udlån til husholdninger og erhverv er steget 0,5 pct. og er nu på 3.373 mia. kr. Der er således ikke tegn på en markant vending i udlånssituationen.

Det uændrede udlån skal blandt andet ses i lyset af konjunktursituationen, hvor væksten har været forholdsvis begrænset i 2014. Nogle nøgletal viser svage positive tendenser, det gælder fx beskæftigelsen, mens andre viser negative tendenser eller fortsat ligger på et meget lavt niveau. Set i lyset af, at virksomhederne normalt selvfinansierer sig i starten af et opsving, og først senere søger ekstern finansiering, må det forventes, at der skal ses mere entydigt positive nøgletal for efterspørgsel og produktion i en periode, før end udlånet kan forventes at stige.

Erhvervsudlånet inkl. udstedte erhvervsobligationer er steget 18 mia. kr. over det seneste år. Det skyldes en væsentlig forøgelse af realkreditinstitutternes lån til erhvervslivet, mens pengeinstitutternes samlede udlån til erhvervslivet er faldet.

Nationalbankens undersøgelse af kreditpolitikken i penge- og realkreditinstitutter viser, at kreditstandarden til erhverv er lempet en lille smule i 2. og 3. kvartal 2014. Undersøgelsen viser samtidig, at kreditinstitutterne forventer, at kreditpolitikken for erhverv lempes yderligere i 4. kvartal. Dette peger på, at det er blevet lidt nemmere for virksomhederne at få lån. Samtidig oplever navnlig bankerne en stigende efterspørgsel efter lån fra nye kunder, mens efterspørgslen fra nuværende kunder er faldende.

De svagt positive tendenser afspejles ligeledes i Dansk Industris undersøgelse af kreditsituationen blandt deres medlemmer, som viser en forbedret finansieringssituation i 3. kvartal 2014. Den positive udvikling skyldes primært, at de mindre virksomheder har oplevet en forbedring af kreditsituationen, mens de større virksomheder generelt ikke har oplevet en ændring i det seneste halve år. De små virksomheder i Dansk Industri oplever dog stadig generelt flere finansielle begrænsninger end større virksomheder.

Renterne på udlån til erhverv er fortsat på et meget lavt niveau. Det skyldes blandt andet en fortsat lempelig pengepolitik, samt i et vist omfang den nævnte lempelse af kreditpolitikken i penge- og realkreditinstitutterne.

Danske virksomheder finansierer sig i stor grad med lån uden for de traditionelle finansieringskilder. Således udgør lån fra danske penge- og realkreditinstitutter kun 47 pct. af virksomhedernes lån og handelskreditter.

Erhvervs- og Vækstministeriet har igangsat en undersøgelse af den såkaldte skyggebankssektor for at få et billede af denne sektors betydning for danske virksomheder. Desuden har Erhvervs- og Vækstministeriet i samarbejde med Danmarks Statistik iværksat en undersøgelse, der skal forbedre datagrundlaget til at vurdere små og mellemstore virksomheder adgang til finansiering herunder alternativ finansiering.

Aktiviteten på markedet for erhvervsobligationer samt i de statslige finansieringsfonde Vækstfonden og Eksport Kredit Fonden er steget kraftigt siden starten af den finansielle krise, hvilket understreger, at virksomhederne i stigende grad benytter sig af alternative finansieringskilder.

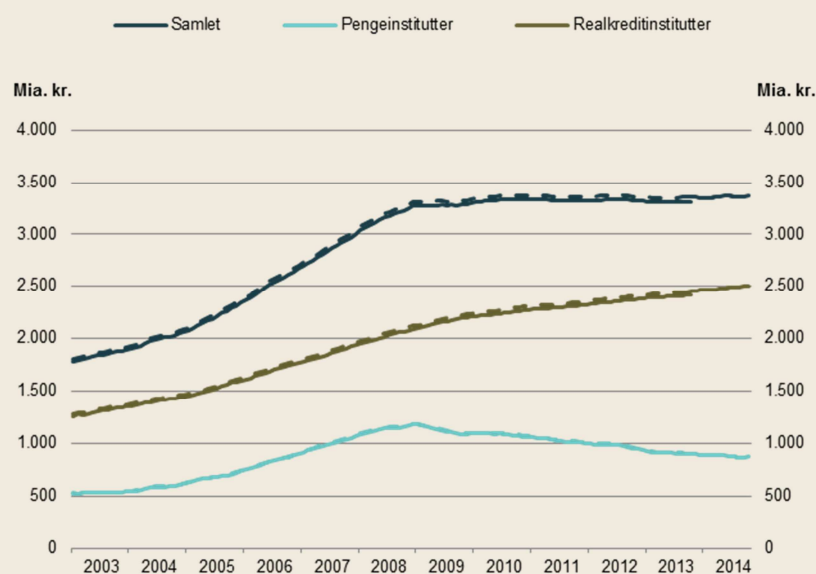
2. UDVIKLINGEN I KREDITINSTITUTTERNES SAMLEDE UDLÅN

Den overordnede konjunkturudvikling afspejler sig i de samlede lån. Der er således ikke sket nogen væsentlig udvikling over det seneste år. Det må forventes, at det er nødvendigt med et mere tydeligt opsving før virksomheder og husholdninger er villige til at optage flere lån til investeringer og forbrug.

Det nominelle udlån til husholdninger og erhverv er samlet set næsten uændret over det seneste år. Det samlede udlån steget 0,5 pct. svarende til 18 mia. kr., og var i oktober 2014 på 3.373 mia. kr. Det samlede udlån giver ikke indtryk af en markant ændring i udlånsituationen over det seneste år.

Pengeinstitutternes udlån er faldet knap 4 pct. fra oktober 2013 til oktober 2014 – et fald på 32 mia. kr. Samtidig er udlånet fra realkreditinstitutterne steget 50 mia. kr. svarende til en stigning på 2 pct. over det seneste år, jf. figur 2.1.

Figur 2.1 Udvikling i samlet udlån til husholdninger og erhverv

Anm.: Serierne er baseret på 3-måneders glidende gennemsnit. Serien viser det samlede udlån til husholdninger og erhverv, og ser således bort fra udlån til pensionskasser, forsikringselskaber, m.fl. I september 2013 forekommer et databrud, som skyldes forbedrede dataindsamlinger til Nationalbankens MFI-statistik. Se: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/03/Nyogmere_KVO1_2014.pdf De stiplede linjer angiver estimater for den historiske udvikling, såfremt de nye definitioner også havde været anvendt før databrudet. Estimerne er beregnet under antagelsen om, at ændringen i definitionerne alene fører til niveaumæssige forskydninger. Udlånsredegørelsen for 2. halvår 2013 indeholder en beskrivelse af databrudet.

Kilde: Nationalbanken, Danmarks Statistik samt egne beregninger.

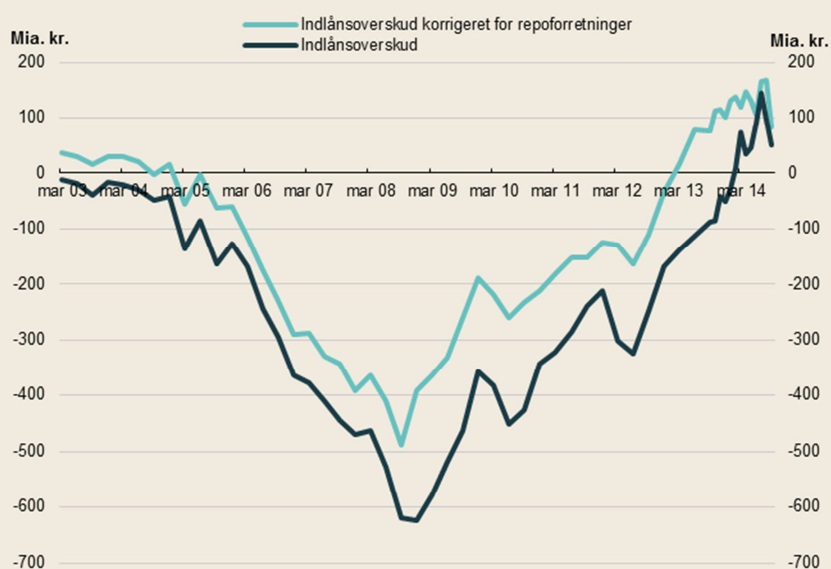
Siden december 2008 er det samlede udlån steget omkring 65 mia. kr. svarende til knap 2 pct. målt i løbende priser. Tager man højde for udviklingen i priserne i de seneste seks

år er der tale om et reelt fald i det samlede udlån på ca. 8 pct. fra december 2008 til oktober 2014.

Siden finanskrisen er pengeinstitutternes udlån faldet med 317 mia. kr., hvilket svarer til ca. en fjerdedel af deres udlån i december 2008, hvor deres udlån toppede. Dette fald modsvares dog af en stigning i realkreditinstitutternes udlån på 382 mia. kr. svarende til 18 pct. En del af årsagen til pengeinstitutternes reduktion af de samlede udlån kan være forhøjede kapitalkrav og væsentlige nedskrivninger i lyset af den finansielle krise. Desuden var udlånet på et meget højt niveau i 2008 på baggrund af en kombination af en gunstig konjunktursituation og en lempelig kreditpolitik i årene op til 2008.

Reduktionen af bankernes udlån har ført til en markant forøgelse af bankernes indlånsoverskud siden september 2008, jf. figur 2.2. Udvikling skyldes både, som nævnt et faldende udlån, men skyldes også stigende indlån fra husholdninger og erhverv.

Figur 2.2: Pengeinstitutternes indlånsoverskud

Anm.: I september 2013 forekommer et databrud, som skyldes forbedrede dataindsamlinger til Nationalbankens MFI-statistik. Se: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/03/Nyogmere_KVO1_2014.pdf Da de forbedrede dataindsamlinger primært fører til forskydninger mellem sektorerne, er det muligt at sammenligne det aggregerede indlånsoverskud over tid.

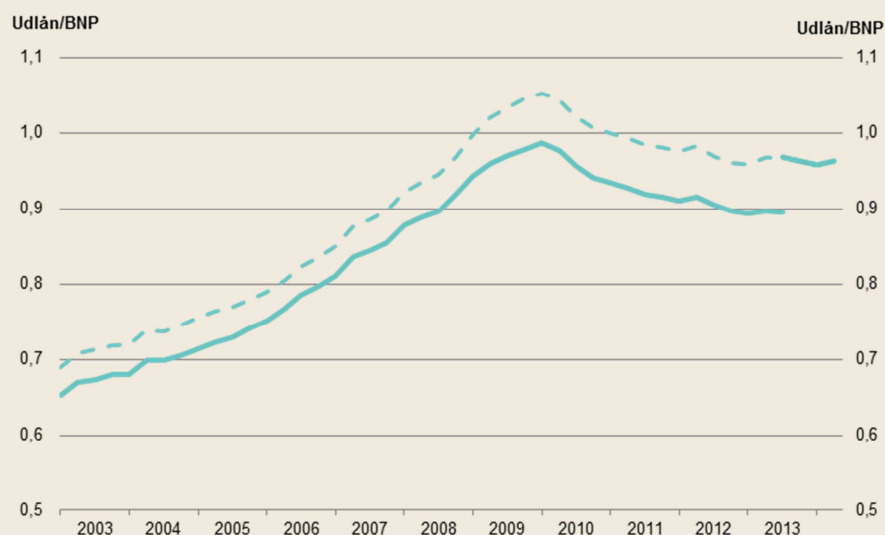
Kilde: Nationalbanken

Det forøgede indlånsoverskud medfører, at fundingsituationen for danske pengeinstitutter i dag er markant bedre end den var i årene frem mod 2013. De store pengeinstitutters adgang til anden funding er ligeledes forbedret. Således er credit default spreads for de store banker nu nede omkring 50-75 basispoint, hvor de i 2011 og 2012 var helt oppe på 200 til 300 basispoint.

Det samlede udlån som andel af BNP steg svagt fra 1. kvartal 2014 til 2. kvartal 2014, og er nu på 180 pct. af BNP. Det skyldes en svag stigning i det samlede nominelle udlån i 2. kvartal 2014. Udlånet som andel af BNP var i 4. kvartal 2008 på 188 pct. af BNP, mens andelen var på sit højeste i 1. kvartal 2010, hvor den var på 200 pct. af BNP, jf. figur 2.3. Udviklingen i udlån som andel af BNP viser i 2014 således en svag positiv tendens uden,

at der er tale om en decideret vending. Niveauet er således fortsat meget langt fra det høje niveau i 2010. Årsagen til at udlån som andel af BNP først toppede i 2010 er blandt andet, at BNP faldt kraftig i 2009, mens udlånet stagnerede.

Figur 2.3: Samlet udlån i forhold til BNP

Anm.: Udlånsserien er baseret på 3-måneders glidende gennemsnit. BNP er opgjort på kvartalsbasis og er herefter baseret på 4-kvartalers gennemsnit normeret til årsbasis. Det skal desuden bemærkes at væksten i udlån/BNP gennem 2009 stiger grundet fald i nominelt BNP. Ligeledes skal det bemærkes, at toppunktet for udlån/BNP uden glidende gennemsnit toppe i 2009K2, der er marginalt højere end 2010K1, som ellers er maksimum med glidende gennemsnit.

I september 2013 forekommer et databrud, som skyldes forbedrede dataindsamlinger til Nationalbankens MFI-statistik. Se: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/03/Nyogmere_KVO1_2014.pdf De stiplede linjer angiver estimater for den historiske udvikling, såfremt de nye definitioner også havde været anvendt før databruddet. Estimerne er beregnet under antagelsen om, at ændringen i definitionerne alene fører til niveaumæssige forskydninger. Udlånsredegørelsen for 2. halvår 2013 indeholder en beskrivelse af databruddet.

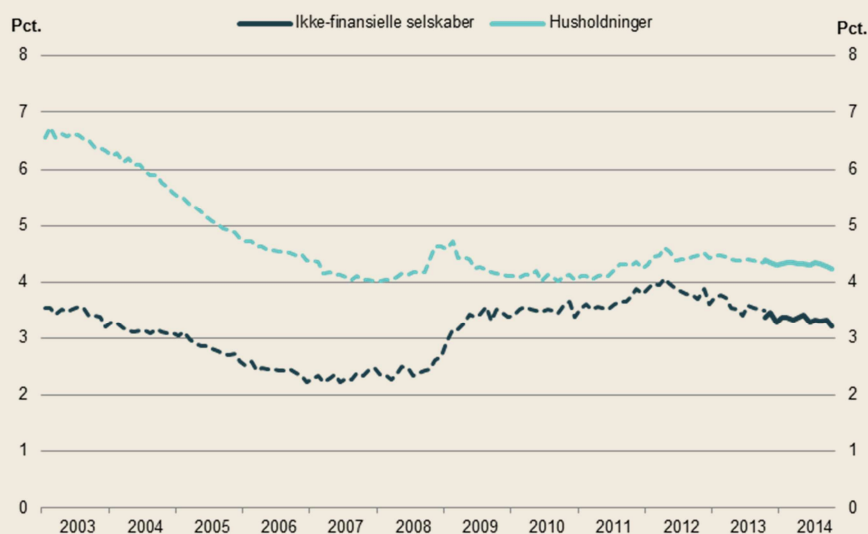
Kilde: Nationalbanken, Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Rentemarginalen for både husholdninger og ikke-finansielle selskaber er fra oktober 2013 til oktober 2014 faldet 0,2 procentpoint, jf. figur 2.4. Faldet er nogenlunde jævnt over perioden.

For de ikke-finansielle selskaber ligger rentemarginalen højere end ved krisens start i 2008, hvor rentemarginalen var på ca. 2,5 pct. I oktober 2014 var rentemarginalen for ikke-finansielle selskaber på 3,2 pct.

For husholdninger er rentemarginalen på 4,2 pct. nogenlunde den samme som op til den finansielle krise, men ligger langt under niveauet i 2003, hvor rentemarginalen lå over 6 pct. Det er vigtigt at bemærke at renteniveauet er faldet markant siden 2008, og både ikke-finansielle selskaber og husholdninger oplever derfor generelt lavere renter på deres lån, selvom pengeinstitutternes rentemarginal er hhv. steget og uændret for de to sektorer.

Figur 2.4: Udviklingen i pengeinstitutternes rentemarginal

Anm.: Rentemarginalen er summen af pengeinstitutternes indlåns- og udlånsmarginale. Indlånsmarginale er forskellen mellem det, pengeinstitutterne får, når den deponerer indlån i Nationalbanken, og det, pengeinstitutterne betaler til kunderne. Udlånsmarginale er forskellen mellem den rente, pengeinstitutterne betaler for at låne penge i fx Nationalbanken, og den rente, kunderne betaler for lånet.

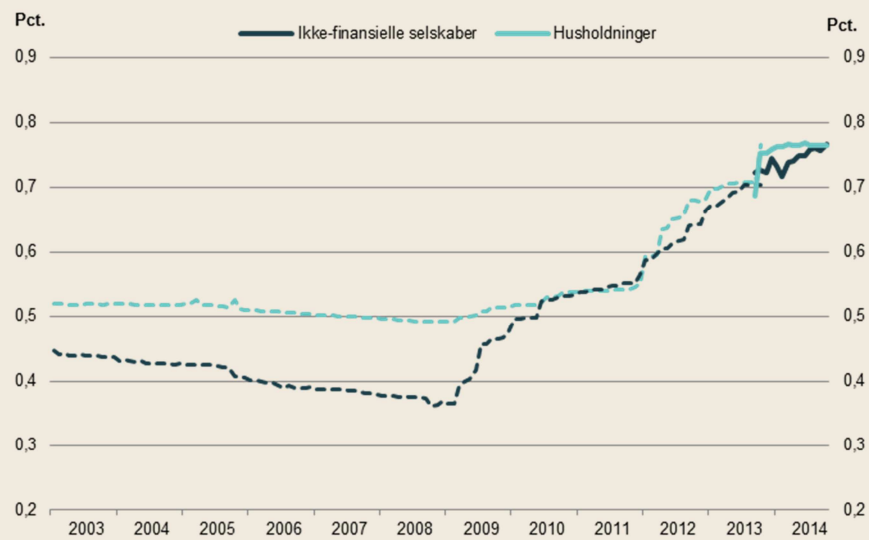
I september 2013 forekommer et databrud, som skyldes forbedrede dataindsamlinger til Nationalbankens MFI-statistik. Se: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/03/Nyoplydelse_KVO1_2014.pdf De stiplede linjer angiver data før databruddet.

Kilde: Nationalbanken.

Realkreditsinstitutternes bidragssatser er steget siden efteråret 2008. Det seneste år har stigningen været begrænset for husholdningerne, og bidragssatserne er således stort set uændrede. For de ikke-finansielle selskaber er bidragssatserne steget 0,04 procentpoint. Sammenholdt med niveauet i september 2008 er bidragssatserne for husholdningerne steget med 0,3 procentpoint, mens de for de ikke-finansielle selskaber er steget 0,4 procentpoint, jf. figur 2.5.

De effektive renter på realkredit for husholdningerne har været faldende siden 2008. Den gennemsnitlige effektive rente på realkreditlån til husholdningerne var på 2,7 pct. i oktober 2014, hvilket er et fald på 0,2 procentpoint i forhold til oktober 2013. For ikke-finansielle selskaber er de effektive renter på realkreditlån faldet en lille smule over det seneste år og lå i oktober 2014 på 2,3 pct., jf. figur 2.6.

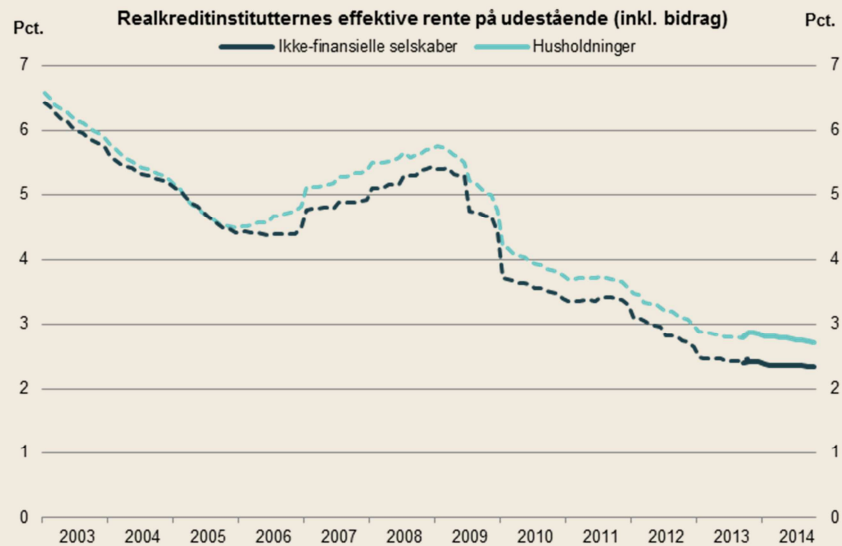
Figur 2.5: Bidragssatser på realkreditlån

Anm.: I september 2013 forekommer et databrud, som skyldes forbedrede dataindberetninger til Nationalbankens MFI-statistik. Se: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/03/Nyogmere_KVO1_2014.pdf De stiplede linjer angiver data før databruddet.

Kilde: Nationalbanken

Figur 2.6: Effektive renter (inkl. bidrag) på realkreditlån

Anm.: I september 2013 forekommer et databrud, som skyldes forbedrede dataindberetninger til Nationalbankens MFI-statistik. Se: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/03/Nyogmere_KVO1_2014.pdf De stiplede linjer angiver data før databruddet.

Kilde: Nationalbanken

3. UDVIKLINGEN I ERHVERVSUDLÅN

Danmarks Statistiks konjunkturbarometer for oktober 2014 viser ikke tegn på en markant ændring af konjunktursituationen over det seneste år. Industri og bygge- og anlægssektoren viser en negativ udvikling, mens detailhandel og serviceerhverv har en positiv opfattelse af konjunktursituationen, som navnlig er drevet af positive forventninger til efterspørgslen. Konjunkturudviklingen peger således ikke umiddelbart på, at virksomhederne er i en situation, hvor de vil investere med henblik på at øge produktionskapaciteten.

Denne udvikling afspejles i udlånet til erhvervslivet, hvor der ikke er sket en stor ændring over det seneste år.

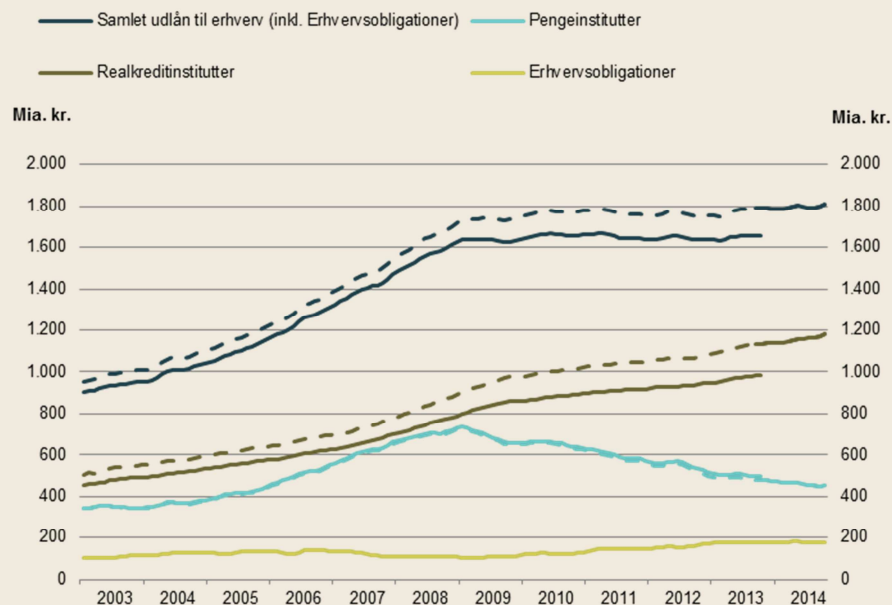
Det samlede udlån til erhverv er steget 18 mia. kr. over det seneste år, når erhvervsobligationer inkluderes, jf. figur 3.1. Det svarer til en stigning på 1 pct. Det samlede udlån til erhverv var i oktober 2014 på 1.809 mia. kr.

Stigningen skyldes et markant højere udlån fra realkreditinstitutterne på 47 mia. kr. det seneste år. Samtidig er pengeinstitutternes udlån faldet med 29 mia. kr., mens værdien af udeståender i form af erhvervsobligationer er steget med 1 mia. kr. Det ser dog ud til, at stigningen i værdien af udeståender i form af erhvervsobligationer ikke stiger i samme takt som i perioden 2009 til 2013.

Det samlede udlån til erhverv ligger højere end niveauet i december 2008, hvor det samlede udlån til erhverv var på 1.660 mia. kr. Stigning skyldes også her en markant forøgelse i udlånet fra realkreditinstitutterne til erhverv på 290 mia. kr., en stigning i brugen af erhvervsobligation på 72 mia. kr. samt et fald i udlånet fra pengeinstitutterne til erhverv på 272 mia. kr.

Denne udvikling kan blandt andet skyldes, at pengeinstitutterne i perioden har slanket deres balance blandt andet med henblik på at efterleve strammere kapitalkrav, og at de efter finanskrisen oplevede store tab/nedskrivninger på deres lån. I samme periode har renten på realkreditlån udviklet sig meget gunstigt for låntager, og det er således i dag meget billigt for virksomheder at låne i realkreditinstitutterne.

Figur 3.1: Samlet udlån til erhverv

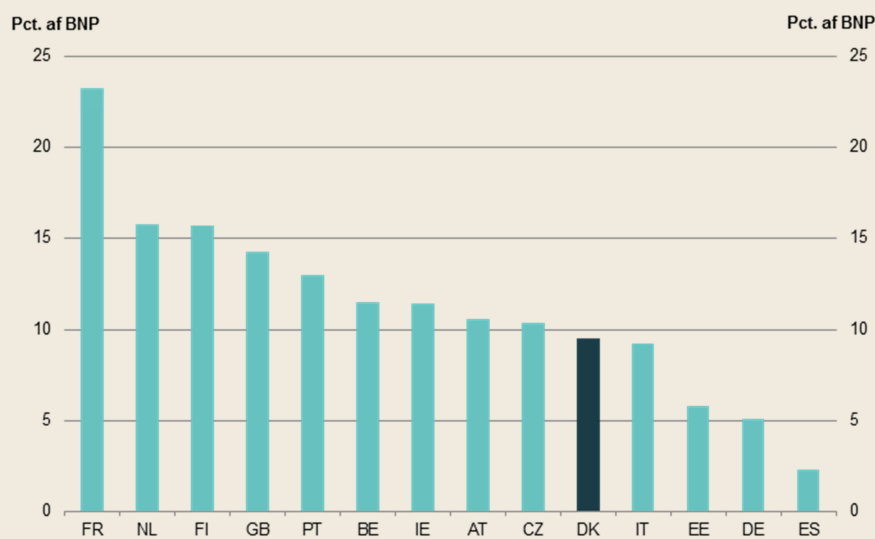
Anm.: Serierne er baseret på 3-måneders glidende gennemsnit. Der ses bort fra udlån til pensionskasser, forsikringsselskaber, m.fl. I det samlede udlån til erhverv indgår omfanget af erhvervsobligationer udstedt af danske virksomheder. I september 2013 forekommer et databrud, som skyldes forbedrede dataindsamlinger til Nationalbankens MFI-statistik. Se: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/03/Nyogmere_KVO1_2014.pdf De stiplede linjer angiver estimer for den historiske udvikling, såfremt de nye definitioner også havde været anvendt før databrudet. Estimerne er beregnet under antagelsen om, at ændringen i definitionerne alene fører til niveaumæssige forskydninger. Udlånsredegørelsen for 2. halvår 2013 indeholder en beskrivelse af databrudet.

Kilde: Nationalbanken.

Figur 3.1 viser udelukkende udlånet fra danske realkreditinstitutter og pengeinstitutter, samt erhvervsobligationer. En væsentlig del af de danske virksomheder lån kommer imidlertid fra andre modparter, det kan fx være andre ikke-finansielle virksomheder. Der ses nærmere virksomhedernes brug af alternative finansieringskilder i afsnit 7.

Danske virksomheder bruger fortsat erhvervsobligationer som finansieringsinstrument i relativt lav grad sammenlignet med andre europæiske lande, såsom Nederlandene, Finland og UK, jf. figur 3.2.

Figur 3.2: Erhvervsobligationer, udestående ift. BNP

Anm.: Figuren viser udestående udstedelser af erhvervsobligationer fra virksomheder i udvalgte europæiske lande. Data for erhvervsobligationer er fra september 2014, mens data for BNP er for året 2013.

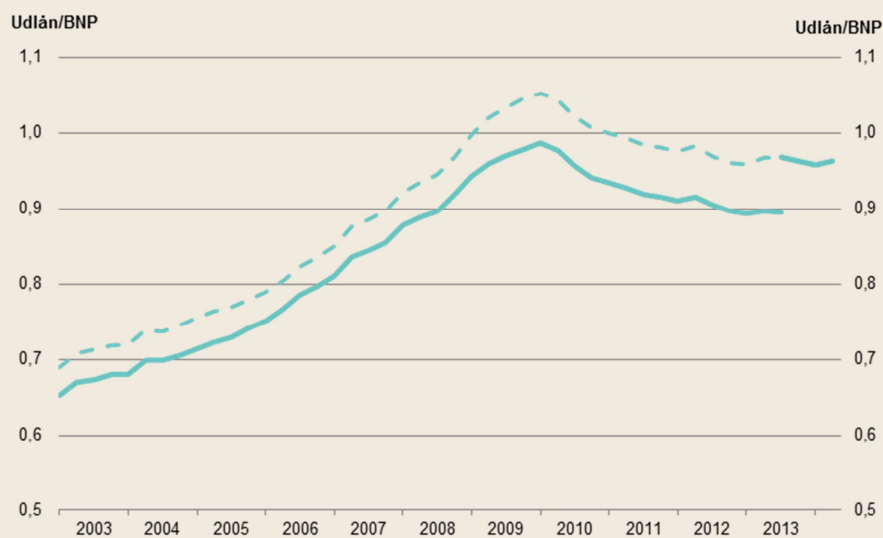
Kilde: Nationalbanken og Eurostat.

De danske pengeinstitutter har pr. 1. januar 2014 fået mulighed for at udstede obligationer med sikkerhed i puljer af erhvervslån via såkaldte refinansieringsregistre, ligesom der er skabt mulighed for at anvende repræsentanter i forbindelse med udstedelse af erhvervsobligationer. Finanstilsynet har i november 2014 registreret anvendelse af repræsentanter i forbindelse med 11 obligationsudstedelser med en samlet værdi 6,2 mia. kr. Der er endnu ikke pengeinstitutter, der har udnyttet denne mulighed. Det skal bl.a. ses i lyset af, at pengeinstitutternes i øjeblikket oplever meget lave fundingomkostninger.

Erhvervsudlånet opgjort som andel af BNP er stort set uændret fra 2. kvartal 2013 til 2. kvartal 2014. Det skyldes, at BNP og erhvervsudlånet er steget i nogenlunde samme grad.

Sammenlignet med niveauet i 2009 er erhvervsudlånet som andel af BNP dog faldet væsentligt. Da erhvervsudlån som andel af BNP lå på sit højeste i slutningen af 2009 udgjorde det 105 pct. af BNP. Over de seneste to år er udlånet til erhverv som andel af BNP stabiliseret på et niveau lige over 95 pct. af BNP.

Figur 3.3: Erhvervsudlån (inklusive erhvervsobligationer) / BNP

Anm.: Udlånsserien er baseret på 3-måneders glidende gennemsnit. BNP er opgjort kvartalsvist ved 4-kvartalers glidende gennemsnit normeret til årsbasis.

I september 2013 forekommer et databrud, som skyldes forbedrede dataindsamlinger til Nationalbankens MFI-statistik. Se: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/03/Nyogmere_KVO1_2014.pdf De stiplede linjer angiver estimer for den historiske udvikling, såfremt de nye definitioner også havde været anvendt før databruddet. Estimerne er beregnet under antagelsen om, at ændringen i definitionerne alene fører til niveaumæssige forskydninger. Udlånsredegørelsen for 2. halvår 2013 indeholder en beskrivelse af databruddet.

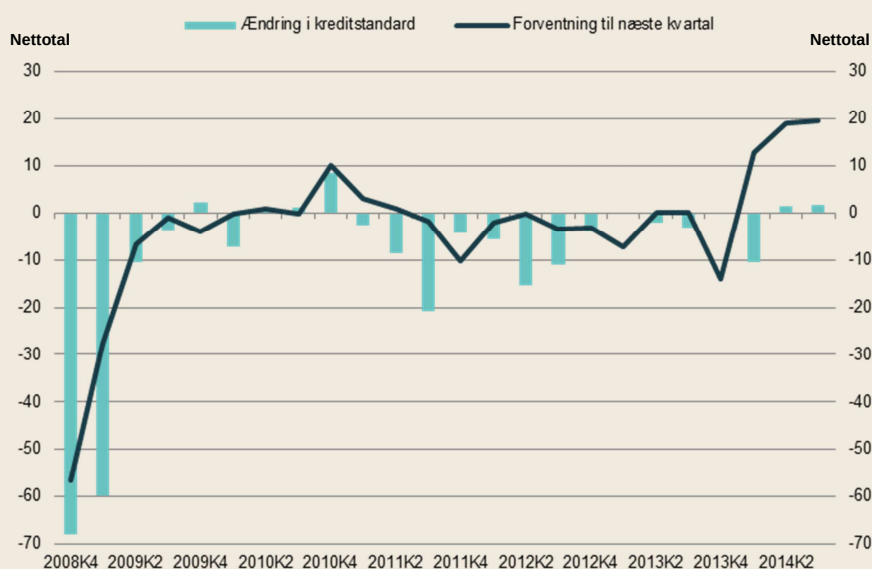
Kilde: Nationalbanken, Danmarks Statistik samt egne beregninger.

4. VIRKSOMHEDERNES ADGANG TIL KREDIT

De vurderinger af kreditsituationen, som udføres af erhvervsorganisationerne, Nationalbanken og Danmarks Statistik, viser samme tendens om udviklingen for erhvervsudlånet. Der er der små tegn på forbedringer på nogle områder, mens andre brancher bl.a. bygge og anlægsbranchen og det små og mellemstore virksomheder fortsat oplever, at de har svært ved at låne penge.

Nationalbankens seneste udlånsundersøgelse viser en mindre lempelse af kreditpolitikken overfor erhverv i 2. og 3. kvartal af 2014, jf. figur 4.1. Pengeinstitutterne sænkede deres priser i 3. kvartal og lempede øvrige lånevilkår for udlån til erhverv. Kreditinstitutternes kreditstandarder var samlet set næsten uændrede, men der forventes en lempelse i 4. kvartal.

Figur 4.1: Udvikling i pengeinstitutternes og realkreditinstitutternes kreditpolitik for udlån til erhverv

Anm.: Spørgeskemaet udarbejdet af Nationalbanken er lavet på baggrund af besvarelser fra kreditchef i de største danske penge- og realkreditinstitutter. Spørgsmålet til kreditchefene er "Hvordan har instituttets kreditstandarder ved udlån til erhvervsvirksomheder ændret sig over dette kvartal sammenlignet med det foregående kvartal?". Kreditchefene har følgende fem svarmuligheder - værdierne af disse er angivet i parentes: Strammet/faldet en del (-100), strammet/faldet lidt (-50), uændret (0), lempet/steget lidt (50), lempet/steget en del (100). Svarene vægtes efter instituttets størrelse til et samlet nettotal for hvert kvartal. Negativt (positivt) tal betyder, at kreditpolitikken er strammet (lempet).

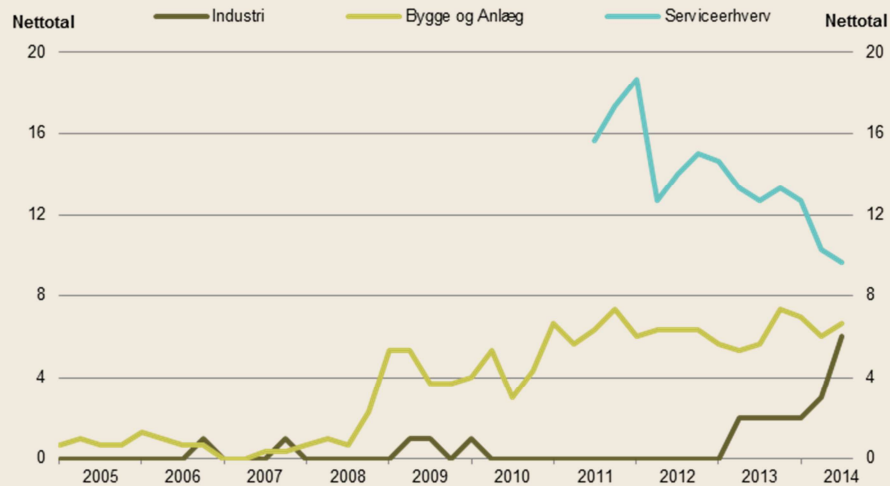
Forventningen til næste kvartal skal eksempelvis fortolkes som følger: I 2. kvartal 2012 viser kurven for "forventning til næste kvartal" niveauet 0. Det betyder at kreditchefene gennemsnitligt forventede, at serien "ændring i kreditstandard" ville ligge på 0 i 3. kvartal 2012.

Kilde: Nationalbankens kvartalsvise udlånsundersøgelser.

Inden for serviceerhverv oplever færre virksomheder finansielle begrænsninger for deres produktion, mens virksomheder i bygge- og anlægsbranchen samt i industrien i stigende grad oplever finansielle begrænsninger. Der er dog fortsat flere virksomheder inden for serviceerhverv, der oplever finansielle begrænsninger end i de andre sektorer, jf. figur

4.2. Det skal blandt andet ses i lyset af, at virksomheder i serviceerhverv gennemsnitligt har en lavere soliditetsgrad end virksomheder i de øvrige brancher¹.

Figur 4.2: Finansielle begrænsninger

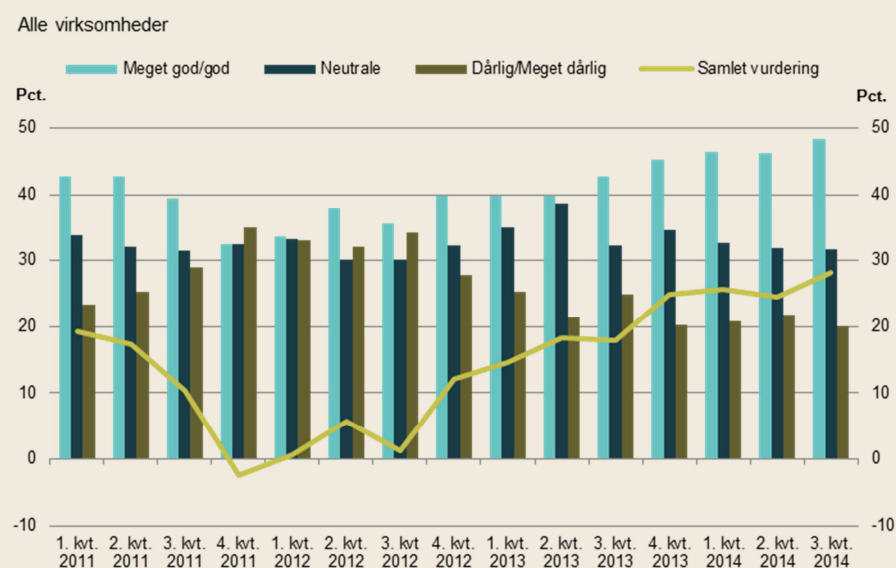
Anm.: Virksomhederne er blevet spurgt: "Er der i øjeblikket faktorer, der begrænser virksomheden?" Hvis virksomheden svarer, at finansielle begrænsninger er en forklarende faktor, tælles det som bruttotallet 100. Når nettotallet udregnes vægtes virksomhedernes størrelse målt på antallet af beskæftigede hvorefter der tages et simpelt gennemsnit. Tallet dækker i den forstand over hvor stor en del af den samlede branche, der oplever finansielle begrænsninger. For bygge og anlæg samt serviceerhverv opgøres statistikken månedsvis, og figuren er baseret på gennemsnittet over kvartalets tre måneder. For industri er opgørelsen kvartalsvis, og opgøres den første måned i kvartalet.

Kilde: Danmarks Statistik.

Ifølge Dansk Industris Virksomhedspanel har finansieringssituationen forbedret sig efter at have været stort set uændret siden 4. kvartal af 2013. Den samlede positive tendens kommer igennem en mindre stigning i antallet af virksomheder, der opfatter mulighederne for at skaffe adgang til finansiering som meget gode/gode, kombineret med et svagt fald i antallet af virksomheder, der ser mulighederne som dårlige/meget dårlige jf. figur 4.3. Samlet set er der tale om den mest positive vurdering af finansieringssituationen siden 2011.

¹ Undersøges den gennemsnitlige soliditetsgrad for de 3 brancher på mikrodata på virksomhedsdatabasen fra Danmarks Statistik ses det, at industriens gennemsnitlige soliditet er væsentlig større end både bygge- og anlæg- og serviceerhverv.

Figur 4.3 Virksomhedernes vurdering af finansieringssituationen

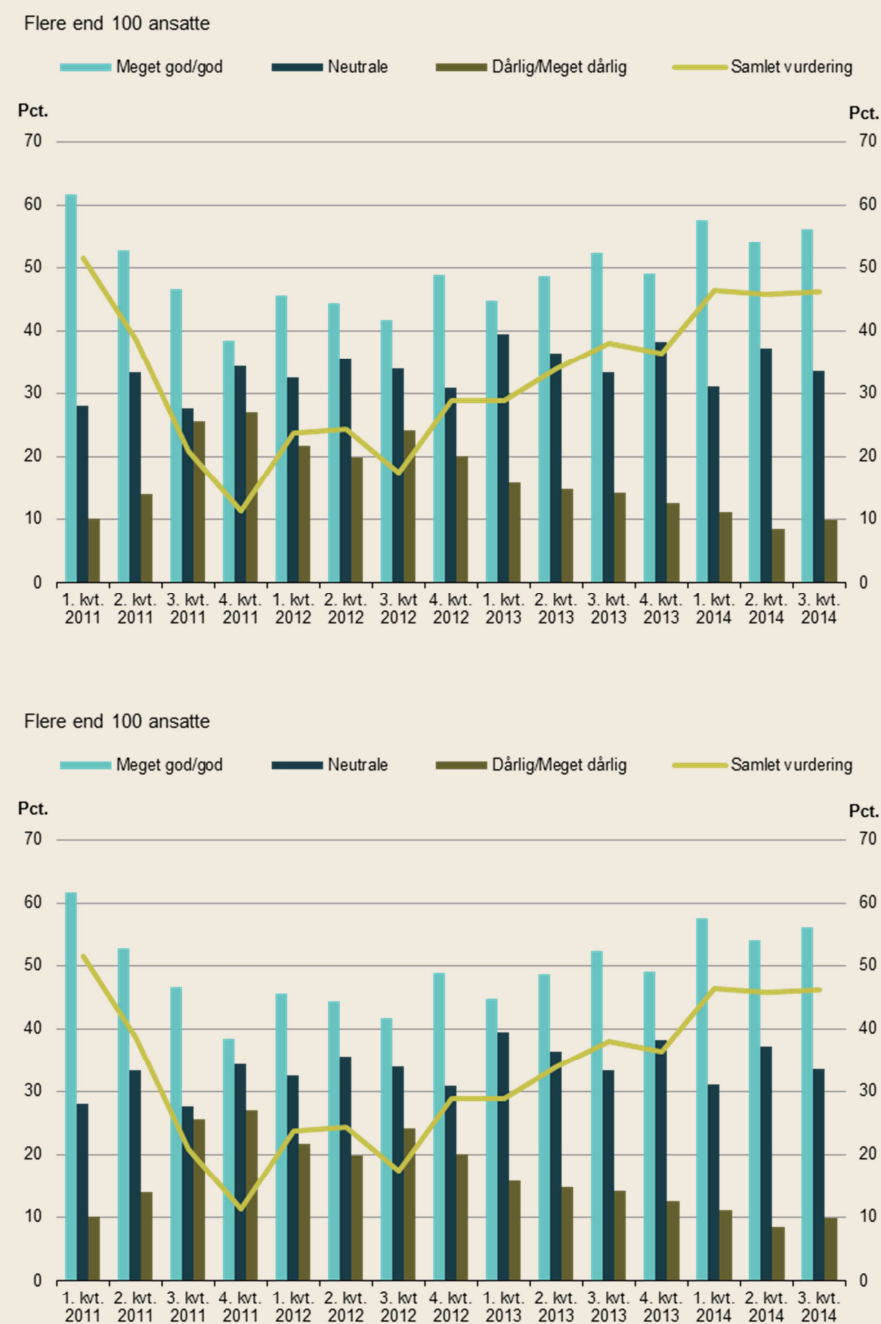
Anm.: Samlede vurdering er netttotal beregnet som summen af meget gode/gode = 1, neutral = 0 og dårlige/meget dårlige = -1. Antallet af respondenter ligger typisk i intervallet 4-500. Spørgsmålet til medlemmerne er "Hvordan oplever din virksomhed mulighederne for at skaffe adgang til finansiering mht. pris og mængde?".

Kilde: DI Virksomhedspanel

Større virksomheder med over 100 ansatte såvel som mindre virksomheder med under 100 ansatte, opfatter samlet set finansieringssituationen som svagt forbedret i 3. kvartal 2014. Særligt de mindre virksomheder oplever en forbedring af finansieringssituationen jf. figur 4.4.

Mindre virksomheder oplever dog fortsat finansieringssituationen som værende vanskeligere end de større virksomheder. Omkring 25 pct. af virksomhederne med under 100 ansatte oplever finansieringssituationen som dårlig/meget dårlig, mens det kun gælder for 10 pct. af virksomhederne med mere end 100 ansatte.

Figur 4.4 Virksomhedernes vurdering af finansieringssituationen efter størrelse

Anm.: Samlede vurdering er netttotal beregnet som summen af meget gode/gode = 1, neutral = 0 og dårlige/meget dårlige = -1. Antallet af respondenter ligger typisk i intervallet 4-500. Spørgsmålet til medlemmerne er "Hvordan oplever din virksomhed mulighederne for at skaffe adgang til finansiering mht. pris og mængde?".

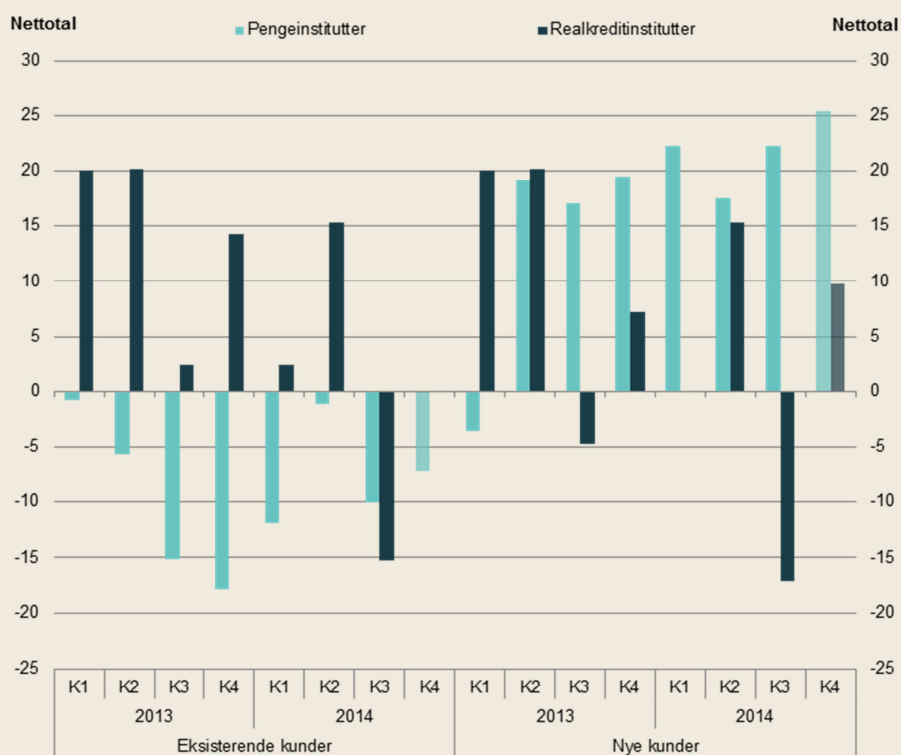
Kilde: DI Virksomhedspanel.

Efterspørgslen efter lån fra nye kunder steg i 3. kvartal 2014 for pengeinstitutter, mens den faldt for realkreditinstitutterne, jf. figur 4.5. Både penge- og realkreditinstitutter

forventer at efterspørgslen fra nye kunder vil stige i 4. kvartal 2014, hvilket for pengeinstitutternes vedkommende vil fortsætte den opadgående efterspørgsel efter erhvervslån i de foregående seks kvartaler.

Efterspørgslen efter lån fra eksisterende kunder faldt for både penge- og realkreditinstitutter i 3. kvartal. Pengeinstitutterne forventer, at denne tendens fortsætter i 4. kvartal 2014.

Figur 4.5 Variation i efterspørgslen efter erhvervslån

Anm.: Spørgeskemaet udarbejdet af Nationalbanken er lavet på baggrund af besvarelser fra kreditchefer i de største danske penge- og realkreditinstitutter. Spørgsmålet til kreditcheferne er "Hvordan har instituttets kreditstandarder ved udlån til erhvervsvirksomheder ændret sig over dette kvartal sammenlignet med det foregående kvartal?". Kreditcheferne har følgende fem svarmuligheder - værdierne af disse er angivet i parentes: Strammet/faldet en del (-100), strammet/faldet lidt (-50), uændret (0), lempet/steget lidt (50), lempet/steget en del (100). Svarene vægtes efter instituttets størrelse til et samlet nettotal for hvert kvartal. Negativt (positivt) tal betyder, at kreditpolitikken er strammet (lempet). Forventningen til næste kvartal skal eksempelvis fortolkes som følger: I 2. kvartal 2012 viser kurven for "forventning til næste kvartal" niveauet 0. Det betyder at kreditcheferne gennemsnitligt forventede, at serien "ændring i kreditstandard" ville ligge på 0 i 3. kvartal 2012. Den angivne værdi for 4. kvartal 2014 bygger på den forventede værdi til næste kvartal i 3. kvartal 2014.

Kilde: Nationalbankens kvartalsvise udlånsundersøgelser.

Seneste likviditetsundersøgelse fra Dansk Erhverv tegner et mere negativt billede af finansieringssituationen. Undersøgelsen viser, at 30 pct. af de 435 adspurgte medlemmer har oplevet at få afvist en ansøgning om lån eller forlængelse af kredit. I forhold til samme tid sidste år er det en stigning på 5 pct. point.

Håndværksrådets konjunkturundersøgelse indikerer, at andelen af små og mellemstore virksomheder, der oplever finansielle begrænsninger ser ud til at være toppet. Der er sket en reduktion af andelen af denne andel siden 2. kvartal 2013. Håndværksrådets analyse af erhvervsklimaet fra oktober 2014 viser samtidig positive nettotal i deres løbende måling af SMV'ernes erhvervsklima. Mange af de små og mellemstore

virksomheder oplever altså, at erhvervsklimaet er i bedring, men antallet af positive meldinger er færre end i forrige kvartal.

Dansk Byggeris undersøgelse af kreditsituationen for bygge- og anlægsvirksomheder viser, at situationen fortsat er svær, og en stor andel af bygge- og anlægsvirksomhederne holder sig helt fra at søge kredit. I det seneste halvår er der dog tegn på en lille forbedring, således oplever færre af bygge- og anlægsvirksomhederne, at de får afslag på forhøjelse af deres kredit. Samtidig oplever færre af dem, at banken stiller flere krav til sikkerhed, eller at banken har øget renten.

FSR – danske revisorers seneste offentliggjorte status på den økonomiske situation og udvikling i danske virksomheder tegner overordnet et positivt billede af danske selskabers regnskaber. 65,6 pct. af de danske selskaber kører nu med overskud, dette er det højeste niveau siden 2009. Samtidig er andelen af selskaber med både underskud og angrebet egenkapital² på lige under en femtedel af det samlede antal virksomheder, det er den laveste andel siden 2008. I forhold til finansieringssituationen for små og mellemstore virksomheder oplever en stigende andel af revisorerne, at virksomhedernes adgang til kapital er forbedret.

Landbrug & Fødevarers Landsmandsbarometer viser, at 36 pct. af landbrugsvirksomhederne i 1. halvår 2014 oplevede finansielle begrænsninger. Det er en stigning fra lige over 30 pct. i 1. halvår 2010, men et fald ift. 1. halvår 2013. Bredt faldende afsætningspriser i 2. halvår har skabt bekymring for, at indtjeningen i landbruget igen er på retur, og at kreditsituationen igen strammer til. Vækstfonden lancerede 30. september 2014 produktet Etableringslån til landbrug i samarbejde med Landbrug & Fødevarer og Finansrådet. Etableringslån til landbrug er et særligt risikovilligt lån, som henvender sig til yngre landmænd med ambitioner om at overtage og udvikle en eksisterende bedrift.

² Et selskab med angrebet egenkapital er et selskab med en egenkapital under lovens mindstekrav for indbetalt startkapital.

5. RENTER PÅ ERHVERVSLÅN

Den markante positive udvikling i indlånsoverskuddet siden 2008 og pengeinstitutternes generelt gode muligheder for at funde sig billigt afspejles i renterne, som ligger på et meget lavt niveau. De meget lave renter har dog ikke fået udlånet til at stige væsentligt.

Kreditundersøgelserne viser fortsat, at navnlig mindre virksomheder oplever finansielle begrænsninger, hvilket tyder på, at det ikke er alle virksomheder, der har mulighed for at drage fordel af den lave rente.

Renten er faldet markant siden starten på finanskrisen i efteråret 2008, jf. figur 5.1. Dermed er priserne på virksomhedernes lån i pengeinstitutter markant lavere end før krisen.

Figur 5.1: Pengeinstitutternes rente på nyudlån til erhverv

Anm.: Renterne i serien er inkl. repoforretninger. Der forekommer et databrud i statistikken i september 2013, hvor renten stiger fra 1,25 pct. i august til 2,19 pct. i september 2013. En del af denne stigning kan skyldes forskydninger i de underlæggende data pga. ændrede opgørelsesmetoder og ændringer i modpartens sektor

Kilde: Nationalbanken.

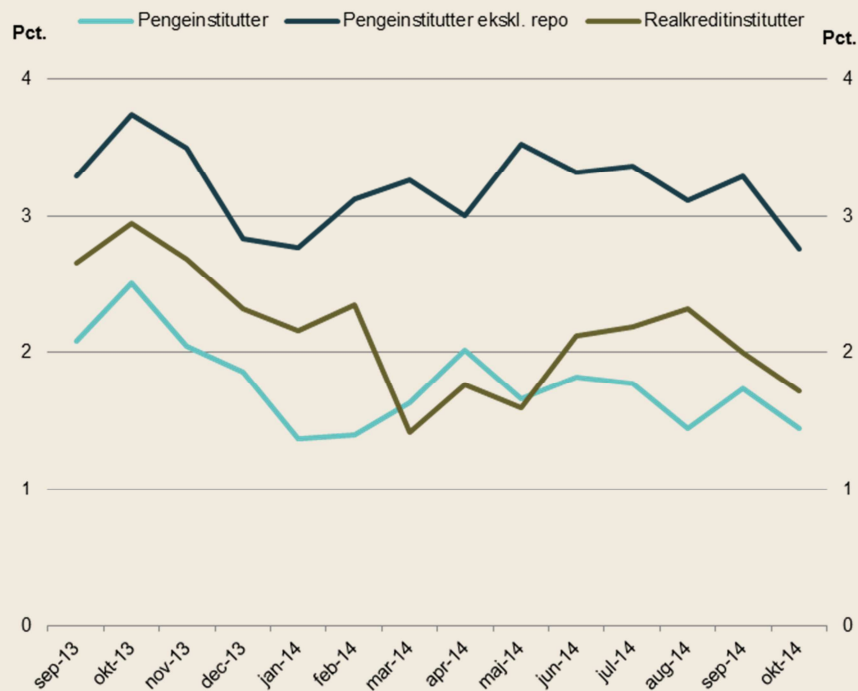
De lave renter skyldes bl.a. en række pengepolitiske tiltag. Desuden har de virksomheder, der i dag får tilkendt lån sandsynligvis andre karakteristika end de virksomheder, der fik lån lige op til krisen³.

I figur 5.1 er de såkaldte repo-lån inkluderet i beregningen af udlånsrenten, Repo-lån er en type lån, der hovedsageligt anvendes af større virksomheder og som er kendetegnet

³ Abildgren m.fl. "Banks' loan rejection rates and the creditworthiness of the banks' corporate customers", Nationaløkonomisk Tidsskrift 151 (2013) viser det blandt andet, at bankerne i årene lige efter den finansielle krise i 2008 lagde større vægt på økonomiske nøgletal end tilfældet var før krisen.

ved, at der stilles sikkerhed i værdipapirer ved optagelse af lånet. Det betyder, at risikoen for pengeinstitutterne er markant lavere end ved andre typer lån. Den lavere risiko på repo-lån afspejles i renteniveauet, hvorfor det gennemsnitlige renteniveau for nyudlån fra pengeinstitutter er markant lavere, når repo-lån er inkluderet i beregning af renteniveauet, jf. figur 5.2.

Figur 5.2: Pengeinstitutter og realkreditinstitutters rente på nyudlån til erhverv

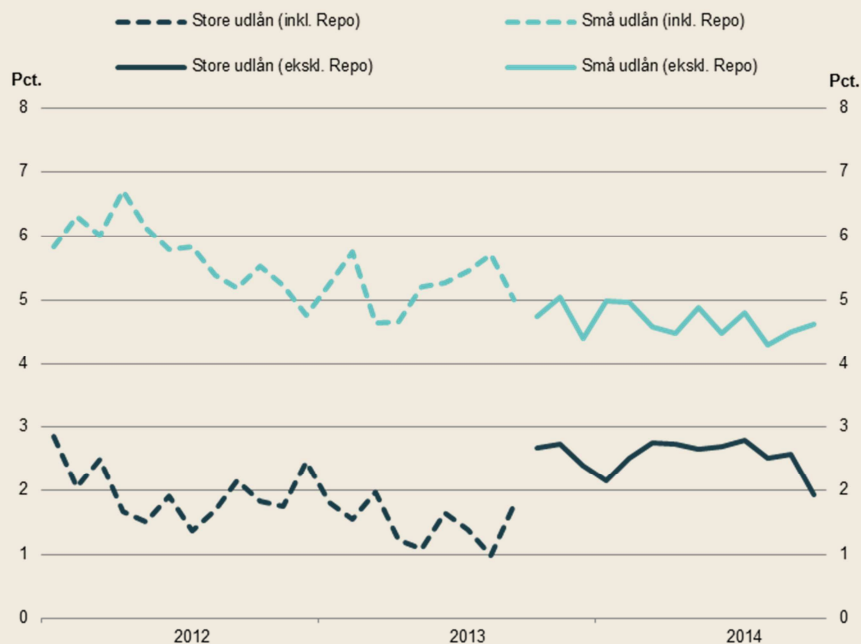

Anm. Statistikken er ændret i 2013, hvilket medfører dataindberetninger til Nationalbanken. Den nye og mere detaljerede MFI-statistik giver fra september 2013 mulighed for mere præcist at følge udviklingen i renterne på udlån til erhverv, fx kan repoforretninger (udlån med sikkerhed i værdipapirer) nu udskilles som det ses i figuren.

Kilde: Nationalbanken.

Renten på store nyudlån er ca. 2,5 procentpoint lavere end på små nyudlån, jf. figur 5.3. Store lån er væsentligt billigere, og større virksomheder har bedre muligheder for at opnå billig finansiering. I redegørelsen for 2. halvår 2013 blev denne sammenhæng også belyst, her blev det samtidig vist, at små virksomheder er mere afhængige af en høj soliditet, hvis de skal låne billigt. Dette stemmer godt overens med bl.a. Dansk Industris undersøgelse, der konsekvent viser, at større virksomheder opfatter finansieringssituationen mere positivt end mindre virksomheder.

Figur 5.3: Bankernes rente på nyudlån til erhverv

Anm.: Store udlån er udlån på over 7,5 mio. kr., mens små udlån er udlån på op til og med 7,5 mio. kr. Der er ikke adgang til data for udlån ekskl. repo før september 2013. Data er fra opgørelsen for marts 2014. Da der er tale om en ny statistik, kan der forekomme relativt store ændringer fra opgørelse til opgørelse i renterne ekskl. repoforretninger, også bagud i tid. Det skyldes, at Nationalbanken løbende kvalitetssikrer deres datagrundlag og foretager justeringer.

Kilde: Nationalbanken.

Nationalbankens opgørelse af renten på pengeinstitutternes udestående forretning viser, at renten på nye udlån er markant lavere end renten på udestående forretning. De forventede renteudgifter til virksomhedernes nye investeringer er således væsentligt lavere end renten på deres eksisterende forretning.

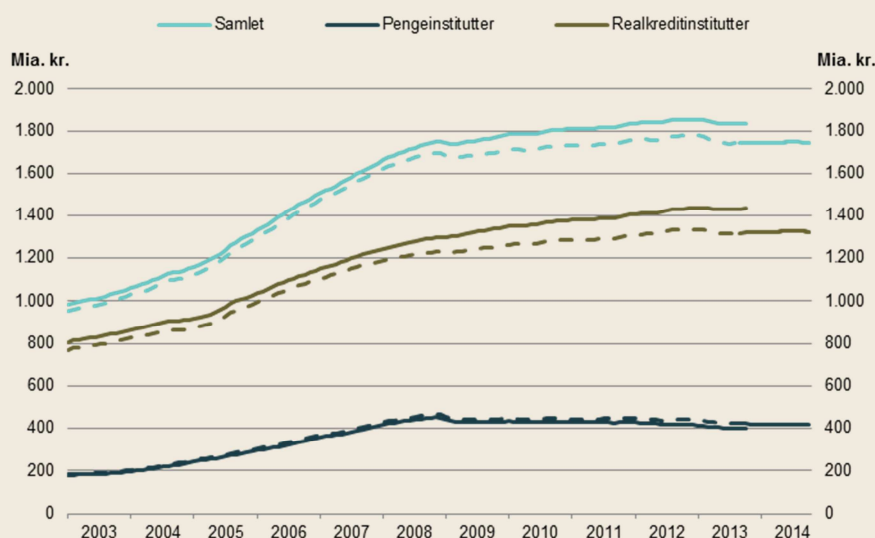
6. UDVIKLING I UDLÅN TIL HUSHOLDNINGER

Udlånet til husholdningerne er præget af, at boligmarkedet uden for de store byer fortsat er svagt. Således er handelsaktiviteten lav, og prisudviklingen holdes primært oppe af stigninger i de større byer. Forbrugertilliden er positiv, men kun få forbrugere vurderer det fordelagtigt at anskaffe større forbrugsgoder for tiden, og de fleste anser det som fornuftigt at spare op i den nuværende situation. På den baggrund virker det tvivlsomt, at forbrugerne er villige til at låne til forbrug i den nuværende situation, hvilket også afspejles i udviklingen i udlånet til husholdninger.

Udviklingen i det nominelle udlån til husholdninger har over det seneste år været meget moderat. Det samlede udlån fra pengeinstitutter og realkreditinstitutter steg var således uændret fra oktober 2013 til oktober 2014, jf. figur 6.1.

Udlånet fra realkreditinstitutter til husholdninger steg fra oktober 2013 til oktober 2014 med 0,2 pct., hvorimod udlånet fra pengeinstitutter til husholdninger faldt med 0,7 pct.

Figur 6.1: Udlån til husholdninger

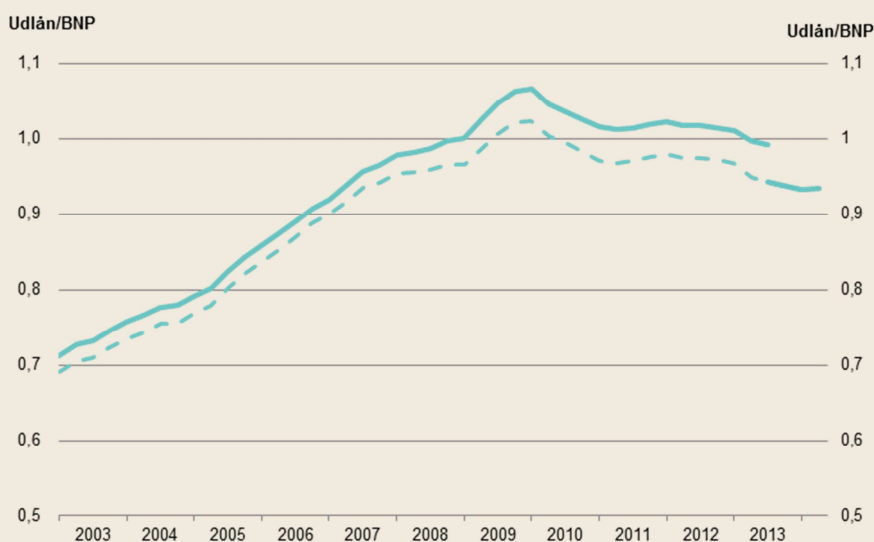
Anm.: I september 2013 forekommer et databrud, som skyldes forbedrede dataindsamlinger til Nationalbankens MFI-statistik. Se: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/03/Nyoomere_KVO1_2014.pdf. De stiplede linjer angiver estimater for den historiske udvikling, såfremt de nye definitioner også havde været anvendt før databrudet. Estimaterne er beregnet under antagelsen om, at ændringen i definitionerne alene fører til niveaumæssige forskydninger. Udlånsredegørelsen for 2. halvår 2013 indeholder en beskrivelse af databrudet.

Kilde: Nationalbanken.

Udlånet til husholdninger i forhold til BNP ligger fortsat på et relativt højt niveau. Der har dog været et mindre fald i forholdet sammenlignet med situationen for et halvt år siden.

Faldet skyldes en svag udvikling i udlånet til husholdninger samt vækst i produktionen (BNP), jf. figur 6.2.

Figur 6.2: Udlån til husholdninger ift. BNP

Anm.: I september 2013 forekommer et databrud, som skyldes forbedrede dataindberetninger til Nationalbankens MFI-statistik. Se: http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/03/Nyoommere_KVO1_2014.pdf De stiplede linjer angiver estimater for den historiske udvikling, såfremt de nye definitioner også havde været anvendt før databruddet. Estimaterne er beregnet under antagelsen om, at ændringen i definitionerne alene fører til niveaumæssige forskudninger. Udlånsredegørelsen for 2. halvår 2013 indeholder en beskrivelse af databruddet.

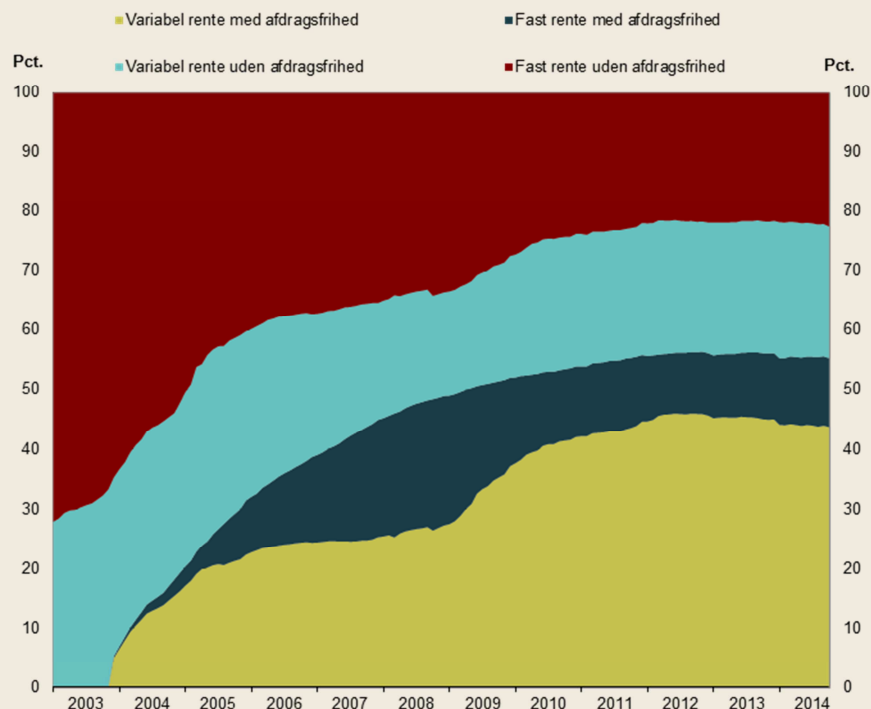
Kilde: Nationalbanken, Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Nationalbankens seneste udlånsundersøgelse fra oktober 2014 viser, at kreditvilkårene for husholdninger var stort set uændrede i 3. kvartal, ligesom der generelt forventes uændrede kreditvilkår i det kommende kvartal. Der har de seneste kvartaler været en generelt stigende efterspørgsel efter lån fra husholdninger.

Den svage udvikling i beholdningen af udlån til husholdningerne afspejler forskellige forhold. For det første afdrager husholdninger i dag langt mere på deres lån⁴. Det skyldes fortrinsvist det meget lave renteniveau. De fleste lån til husholdningerne er annuitetslån, der indebærer, at afdraget udgør en større del af ydelsen, når renten er lav. Dertil kommer, at der er sket en lille reduktion i omfanget af afdragsfrie realkreditlån. De fleste afdragsfrie realkreditlån har historisk set været ydet i kombination med variabelt forrentede lån. I oktober 2014 udgjorde andelen af lån med variabel rente og afdragsfrihed 43,8 pct. af det samlede realkreditudlån til husholdninger mod 45,1 pct. i oktober 2013, jf. figur 6.6. Der er dog sket en mindre stigning i andelen af lån med fast rente og afdragsfrihed, så den samlede reduktion i andelen af afdragsfrie lån over det seneste år er faldet fra 56,2 pct. til 55,3 pct.

⁴ Se Nationalbankens opgørelse af husholdningernes afdrag på realkreditgælden: http://www.nationalbanken.dk/da/statistik/find_statistik/Sider/Husholdningernes-afdrag-og-es-men-kun-på-under-halvdelen-af-realkreditgælden.aspx

Figur 6.6: Husholdningernes brug af låntyper på realkreditmarkedet

Anm.: Der forekommer et databrud i september 2013, som dog ikke ændrer fordelingen af låntyperne væsentligt.

Kilde: Nationalbanken samt egne beregninger.

Andelen af lån med variabel rente er faldet fra 67,3 pct. til 66,0 pct. fra oktober 2013 til oktober 2014. Samtidig er sammensætningen af disse lån ændret, og der er over det seneste år en stigende andel af de variabelt forrentede lån, der har en længere rentebinding, fx F3- og F5-lån, mens andelen af F1-lån er faldet.

Boligmarkedet er fortsat præget af en meget svag udvikling i handelsaktiviteten, og prisudviklingen er afdæmpet uden for de store byer. Lån til og i boliger udgør langt den største gældspost for husholdningerne, hvilket indebærer, at udviklingen i udlånet til husholdningerne typisk vil være svagt, når boligmarkedet er svagt.

Endelig stilles der i dag krav om, at husholdningerne stiller med en udbetaling, når de ønsker at finansiere boligkøb. Ifølge Finanstilsynet er det generelle billede, at husholdningerne bliver mødt med et krav fra pengeinstitutterne om en udbetaling på 5 pct., når de ansøger banken om finansiering af boligkøb. Man skal imidlertid ikke mange år tilbage før billedet var et helt andet. Før 2008, hvor den finansielle krise eskalerede, var det almindeligt, at man belånte boliger helt op til deres aktuelle værdi og endda over. Det har gjort boligejerne meget sårbare i form af teknisk insolvens, da boligpriserne faldt.

Det er baggrunden for, at der bliver indført et princip i god skik bekendtgørelsen om en passende udbetaling ved finansiering af boligkøb. I vejledningen til bekendtgørelsen vil det blive præciseret, at der ved en passende udbetaling forstås 5 pct. af købssummen.

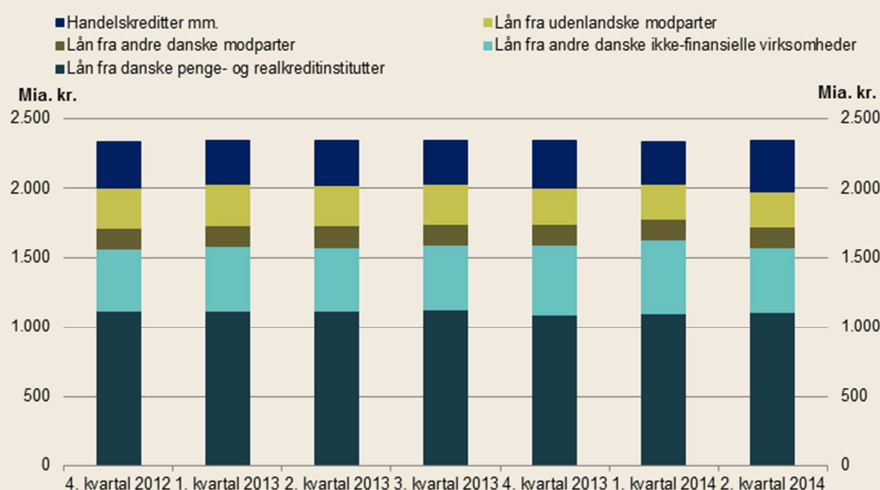
Præciseringen i lovgivningen bidrager til at forebygge en kreditfinansieret boligboble i fremtiden idet den eksisterende praksis fastholdes, når økonomien går fremad igen. Sammen med Finanstilsynets tilsynsdiamant for realkreditinstitutter, der blandt begrænser brugen af afdragsfrihed, vil princippet om en passende udbetaling gradvist over en årrække gøre husholdningernes boligfinansiering mere robust.

7. VIRKSOMHEDERNES BRUG AF ALTERNATIV FINANSIERING

Virksomheder med et finansieringsbehov har forskellige alternative finansieringsmuligheder foruden de konventionelle finansieringskilder, dvs. lån fra penge- og realkreditinstitutter samt erhvervsobligationer, jf. de forudgående kapitler. Virksomhederne kan blandt andet finansiere sig ved at låne i andre ikke-finansielle virksomheder, lån fra udenlandske modparter, handelskreditter mv. Desuden har statslige fonde såsom Eksport Kredit Fonden og Vækstfonden en række produkter, som virksomhederne kan bruge til at finansiere deres investeringer.

En væsentlig andel af virksomhedernes fremmedkapital kommer fra andre kilder end lån i penge- og realkreditinstitutter, jf. figur 7.1. Lån fra konventionelle penge- og realkreditinstitutter udgør 47 pct. af virksomhedernes lån og handelskreditter, mens den resterende finansiering primært kommer fra handelskreditter mm. (16 pct.) og lån fra andre danske ikke-finansielle virksomheder (20 pct.).

Figur 7.1 Virksomhedernes lån efter modpart

Anm.: Figuren bygger på data fra Nationalbankens kvartalsvise opgørelse af finansielle konti, og kan derfor afvige fra MFI-statistikken, som danner grundlag for figurene i de andre kapitler. Data for lån fra andre ikke-finansielle virksomheder er inklusiv koncernt interne lån.

Kilde: Nationalbanken.

Nationalbankens opgørelse af finansielle konti giver ikke mulighed for at lave en detaljeret inddeling af lån, herunder fx i forhold til brancher. Det er derfor ikke muligt på baggrund af disse data at analysere, om der er brancher, der i højere grad end andre finansierer sig med lån fra andre ikke-finansielle virksomheder. Det er heller ikke muligt at analysere, om der er brancher, hvor virksomhederne i særlig stor grad er aktive som udlåner, eller om lånene fx primært gives fra større virksomheder eller fra handelspartnere.

Det er således ikke på baggrund af statistikken muligt, at danne sig et klart billede af alternativerne til bankfinansiering. Det er ikke muligt at vurdere, om modparterne er virksomheder, der har overskydende likviditet, som de skal have forrentet, om det er virksomheder, der giver kredit og lån til virksomheder, de driver forretning med, eller noget tredje.

Foruden private alternative finansieringskilder er der forskellige offentlige institutioner, der yder finansiering til private virksomheder, herunder Vækstfonden og Eksport Kredit Fonden.

Vækstfonden er en statslig finansieringsfond, som skal fremme vækst og fornyelse i små og mellemstore virksomheder. Vækstfonden har en række produkter, som er målrettet små og mellemstore virksomheder, jf. boks 1.

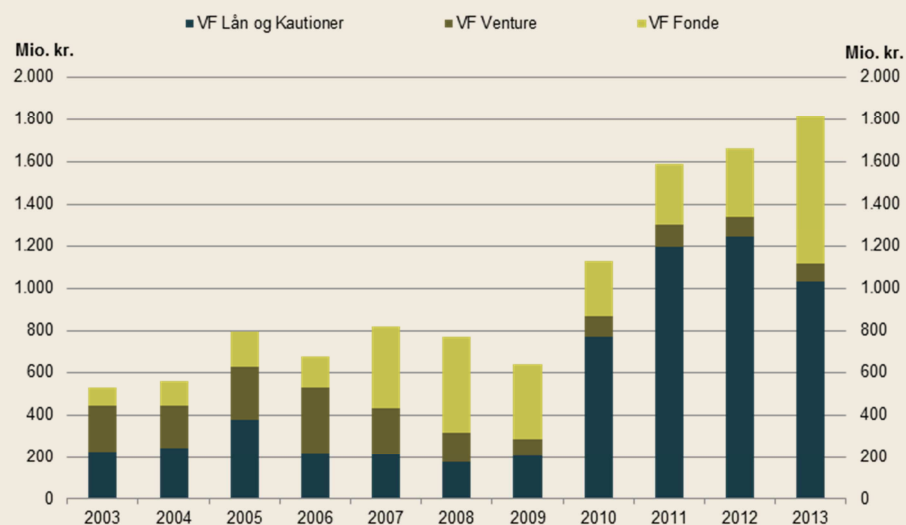
Boks 1: Vækstfondens produkter

VF Lån og Kautitioner: Vækstfonden tilbyder en række låneprodukter målrettet små og mellemstore virksomheder med fornuftige vækstplaner, som ikke kan få et lån i banken fx pga. utilstrækkelige sikkerheder eller egenkapital. Vækstfonden kautitionerer desuden dele af penge- og andre finansieringsinstitutters lån, garantier og kreditter til forretningsudvikling i små og mellemstore virksomheder. Vækstfonden yder bl.a. Ansvarlige lån, Vækstlån, Vækstgarantier og Vækstkautitioner, samt en række mere målrettede produkter som bl.a. Vækstlån til iværksættere og Grønne Vækstlån.

VF Venture: Vækstfonden investerer i samarbejde med andre investorer egenkapital i opstartsvirksomheder, som de vurderer, har et stort vækspotentiale, men som har vanskeligt ved at skaffe tilstrækkelig risikovillig kapital. Investeringerne sker sammen med private investorer og andre offentlige aktører som fx innovationsmiljøerne.

VF Fonde: Vækstfonden investerer i private fonde, som derefter investerer kapitalen i virksomheder. Investeringerne i fonde sker i samarbejde med private investorer, så indsatsen er med til at understøtte opbygningen af et selv bærende marked for risikovillig kapital.

Figur 7.2: Vækstfondens aktiviteter

Kilde: Vækstfonden.

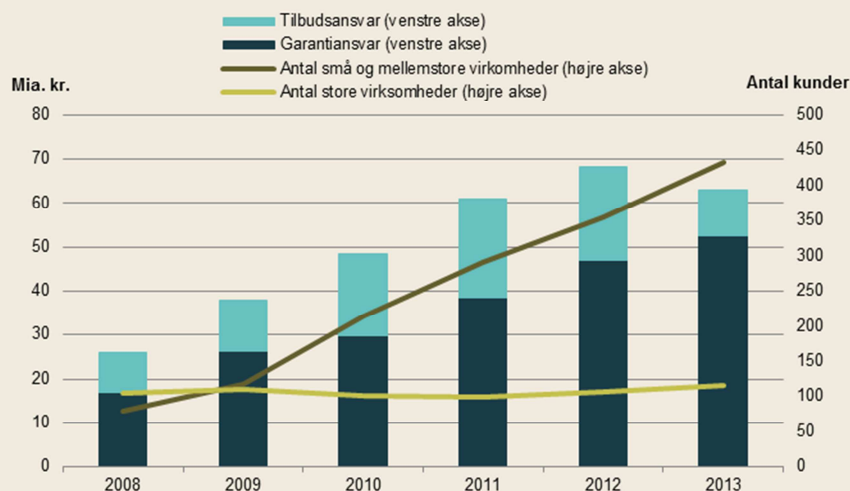
Vækstfondens samlede aktiviteter har været stigende siden 2009 og udgjorde i 2013 omkring 1,8 mia. kr., jf. figur 7.2. Vækstfonden udgør fortsat en relativt lille del af det samlede erhvervsudlån.

Vækstfondens kautions- og låneaktivitet faldt fra 2012 til 2013, hvilket formodentlig skyldes en omlægning af produktporteføljen som følge af aftale om kreditpakken ultimo 2012. Aktivitetsniveauet for kautions- og låneaktivitet forventes i 2014 at nå samme niveau som i 2012. Forventningen skyldes bl.a. de nye Vækstlån til iværksættere, der forventes at bidrage med yderligere 1. mia. kr. i lånefinansiering til iværksættere over de næste fire år. Desuden oprettes der som følge af Vækstpakke 2014 en accelerationspulje på 0,5 mia. kr. for virksomheder med særligt vækstpotentiale. Etableringen af puljen forventes at øge Vækstfondens aktivitetsniveau yderligere.

Eksport Kredit Fonden giver garantier, når danske virksomheder sælger deres varer til udenlandske kunder. På den måde er den danske eksporterende virksomhed sikret i det tilfælde, hvor den udenlandske køber af deres varer ikke er i stand til at betale. På den måde forbedres danske virksomheders mulighed for at eksportere. Eksport Kredit Fonden understøtter ligeledes danske virksomheders muligheder for at udvide produktionen med henblik på at styrke deres eksport. Eksempelvis tilbyder Eksport Kredit Fonden kautions- og låneaktiviteter for anlægslån, hvor Eksport Kredit Fonden kautionerer for op til 80 pct. af et anlægslån, således at virksomheden lettere kan opnå kredit med henblik på at udvide deres produktionsapparat.

Eksport Kredit Fondens aktiviteter er øget markant siden 2008 men med et fald i tilbudsansvar fra 2012 til 2013. I 2013 havde de udestående garantiansvar for i alt 53 mia. kr., jf. figur 7.3. Det svarer til en stigning på 210 pct. fra 2008.

Figur 7.3: Eksport Kredit Fondens aktiviteter

Anm.: Små og mellemstore virksomheder defineres som virksomheder med under 250 ansatte.

Kilde: Eksport Kredit Fonden.

Eksport Kredit Fondens opgørelser viser desuden, at de navnlig har oplevet en stor stigning i antallet af små og mellemstore virksomheder i kundekredsen fra 2008. Antallet af små og mellemstore virksomheder er mere end firedoblet fra 2008 til 2013, mens der kun er en mindre stigning i antallet af store virksomheder, der benytter Eksport Kredit Fonden. Et af Eksport Kredit Fondens vigtigste redskaber i samarbejdet med små- og mellemstore virksomheder er "Eksportkautationer", som kan hjælpe virksomhederne med at finansiere både konkrete eksportordrer og udgifter i den løbende drift. Eksportkautationer udgør halvdelen af Eksport Kredit Fondens nyudstedelser til små- og mellemstore virksomheder i 2013.

Danske virksomheder, der søger finansiering, kan ligeledes få alternativ finansiering fra virksomheder, der helt eller delvist ligger uden for den finansielle regulering, dvs. i den såkaldte skyggebankssektor. For at få et overblik over omfanget af skyggebankssektoren, de funktioner skyggebankssektoren udfylder og de eventuelle risici for den finansielle stabilitet, som skyggebankssektoren indebærer, har Erhvervs- og Vækstministeriet igangsat en analyse af skyggebankssektoren.

Endvidere har Erhvervs- og Vækstministeriet i samarbejde med Danmarks Statistik iværksat en undersøgelse, der skal bidrage med et bedre datagrundlag til at vurdere små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering herunder alternativ finansiering. Undersøgelsen er en opdatering af den undersøgelse, som Danmarks Statistik gennemførte i 2010, og hvor det bl.a. undersøges, hvilke forskellige kilder virksomhederne har søgt om finansiering. Resultaterne forventes at foreligge i foråret 2015.

Udlånsredegørelse

Redegørelse om udviklingen i
kreditmulighederne i Danmark, 1.
halvår 2014

Erhvervs- og Vækstministeriet
Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
Tlf 3392 3350
evm@evm.dk
www.evm.dk

Erhvervs- og Vækstministeriet

Slotsholmsgade 10-12

DK - 1216 København K

Tlf 33 92 33 50

evm@evm.dk